

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ה

אור ישראל

קובץ לעניני הלכה ומנהג

• מאנסי ניו יארק •
טבת תשס"ה • שנה י גליון ב (לח)

משלחן המערכת

'אך טוב' ל'ישראל'!

'חל' עלינו לכרך את שם 'כבוד' לעולם, 'כי כר' ישמח לבנו 'זלב' כל הקוראים 'יחרי' שזכינו כסייעתא דשמיא להמשיך בעבודת הקודש 'ובכבוד' ה' מלא 'באהל' עם הופעת גליין ל'ח - 'אך טוב' וחסד ירדפני.

לשאלת רבים: שוב מרגישים אנו חובה לציין שאין המערכת נקטת עמדה כלשהי כשום ענין הנדון בקובצנו, ומסקנת הלכה למעשה שייכת אך ורק לרבותינו גדולי ישראל שליט"א די בכל אתר ואחר.

קובץ הבא יופיע איזה בחודש אדר שני תשס"ה הבעל"ט. תאריך האחרון לשלוח חומר לא יאחר מט"ז בשבט תשס"ה.

בקשה! מפאת ריכוז החומר שהצטבר על שלחן המערכת, נא לשלוח אך ורק מאמרים הנוגעים לעניני חדשי אדר-ניסן בלבד.

קוראים נכבדים!

הרוצים להשתתף בגליין הבא ולשלוח מאמרים, חידושים, ובידורים, מתבקשים להקליד על דיסק, הערות והארות אפשר לכתוב בכתב-יד ברור על צד אחד של הגליין, ובשורות מורחות, כדי להקל עלינו בטידורם הנכון, ותודה למפרע, המערכת משאירה לעצמה את הזכות לבחור ולהחליט איזה חומר דאז לדפוס, לשנותו או לשפרו.

המאמרים נכתבו על דעת הכותבים בלבד.

כל הזכויות שמורות למערכת, ואין להדפיס או למסרם מאמרים ומכתבים המובאים בקובצנו בלי קבלת רשות בכתב מהמערכת.

קובץ אור ישראל רבעון הלכות

יוצא לאור ע"י

מכון אור ישראל

שע"י

קהל שארית ישראל ווילערניק
מאנסי נ"י.

הרב חיים אבעולאנדער
ראש המכון ויו"ר המערכת

הרב גדלי' אבעולאנדער
עורך אחראי

חברי המערכת:

הרב מתתיהו דייטש, ירושלים

הרב אהרן הכהן פערל, ניו יורק

הרב יודא הכהן שטראססער, ניו יורק

הרב מרדכי ווייס, ירושלים

מחיר גליין: \$7 בא"י 15 ש"ח

דמי מנוי לשנה: \$30

[מחיר לניו יורק — \$40]

כתובת המכון באה"ק:

ת.ד. 1111 בני ברק

טל. 500-0345 (02)

לכל עניני הקובץ במונטריאל
יש לפנות אל הרב פנחס וויליגער
(514) 276-9800

Copyright © 2004

All Rights Reserved

M'CHON 'OHR YISROEL

P.O.B. 557

Monsey, N.Y. 10952

Tel. (845) 426-7321

Fax: (845) 425-2894

ISSN: 1538-6384

"ספרא"

עריכת ספרים והוצאה לאור

(718) 438-4714 (845) 425-0635

התוכן:

שפתי ישנים

כסוגיא דפתילות ושמינים שמדליקין בהן בחנוכה	רבי מאיר ברבי זצ"ל	ו
בדברי הלכש"ר באונא ג' הדבוקה לאמצעות וסדק באמצע דטריפה משום תרתי לריעותא הערות ומילואים על הנ"ל מנכרו	רבי יונה זאב הלוי האלפערט זצ"ל	ט
דעת האדמו"ר בעל ה"בית ישראל" מגור זצ"ל בענין הליכה עם כסיו על הפאה נשייטעלן	הרב משה טוביה ויסברגר	י
	רבי בנימין מנדלזון זצ"ל	יא

על הפרק

לקבוע מעשיו על פי חפץ שמסב בידו ובענין גורלות וניחושים	הרב חיים יוסף דוד ווייס	יד
עוד בענין הנ"ל	הנ"ל	כח
עמי בעצו ישראל ומקלו יגיד לו	הרב ישראל כהן	לא
עוד בענין הנ"ל	הרב שמעון גערטנער	מב
גדר ומהות איסור קוסם, ואם שימוש בראווינג נכללת באיסורו	הרב אהרן דוד מאשקאוויטש	נג

דבר הלכה

בענין תפלה ותקיעות שופר בביהכנ"ס מעורב תשובות בענייני נשיאת כפיים	הרב יעקב יצחק ניימאן	סז
בשר שנתבשל בלא מליחה ונתערב באחרות הערה על הנ"ל	הרב שריה דבליצקי	סט
תגובה על הנ"ל	הרב לוי הכהן רבינוביץ	סד
בירור גדרו של מומר הלכה למעשה	רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל	עו
בדין הפסק לצרכי סעודה בין קידוש להמוציא	הרב לוי הכהן רבינוביץ	עז
	הרב אהרן דוד יצחק גאנץ	סח
	הרב יקותיאל שלמה שווארץ	צד

חגים וזמנים

תשובות בענייני חנוכה	הרב חיים קנייבסקי	קא
קנין אכסנאי בנר חנוכה	הרב ישראל גרוסמן	קה
האוכל סעודת ליל שבת בבית חמיו איפוא ידליק נר חנוכה (תגובה לתנובה)	הרב חיים אבערלאנדער	קח

בנתיב הכשרות

כשרות הכלים העשויים מסטוריפאו"ם (FOAM CUPS)	הרב גבריאל צינגער	קט
יושבי אהל		
בענין כללי הפסק וההוראה	הרב אהרן יצחק הלוי ארץ	קלא
אי נשים מוציאות אנשים בהלל דראש חודש שיטת הגר"א ומנהג יוצאי ליטא בענין זמן קריאת שמע	הרב אברהם צבי כ"ץ	קלח
	הרב שלמה טראלאוויטש	קמב

קמה	הרב גרשון גולדשלאגר	בענין מקום המיטה
קנה	הרב שמואל ישעי' יפה	בענין נשים אם מותרים לאכול בלא קירושא רבה והמסתעף

בית הוראה

קסד	הרב חיים אבערלאנדער	כירור בענין נתינת מתנה בשבת, ואם נתינת מתנה כלי שמלאכתו לאיסור — מקרי טלטול לצורך גופו
קעב	הרב גדלי' אבערלאנדער	זמן פדיון-הבן כשחל יום ל"א ביום תענית עשרה בטבת שחל בערב שבת
קעו	הנ"ל	דין מכירת בית הכנסת של קהילה

מנהגי ישראל

קפג	הרב ירוחם אלי' ראזענפעלד	זמן ומקום העברת הסדרא של רבותינו בעלי התוספות
-----	--------------------------	---

כינוס סופרים

ר	הרב אליהו סולוביצ'יק	גדרי ההיתר 'להבין ולהורות' ועניינם הוכחת דיוקם היחודי של סידור — ותיקון סופרים — איש מצליח (תגובה)
רז	הרב אליהו (בן מגוץ-יוסף) כהן	תגובה על הנ"ל
רלח	הרב דויד יצחקי	

מילי דתמיהה

רמ	תמיהה במשנה ברורה (סימן תע"ה ס"ק מ"ז) — הרב גמליאל הכהן רבינוביץ / תמיהה במגן אברהם בענין שש זכויות, ותמיהה בספר הליכות שלמה בענין להקיץ הישן בעת שמחויב לקיים מ"ע — הרב יעקב יוסף ניישלאס.	
----	---	--

תגובות

רמב	בענין ברכת היין מענבים שנשעו אדעתא דאכילה — הרב יעקב נפתלי צבי שווארטץ / תשובה בענין הנ"ל — הרב יחזקאל ראטה / המפריש תרומה בשבת אם חייב משום בורר, מילה בשבת אם יש בזה איסור גזוז, מדוע לא גזרינן שמא יעברנו בקריאת התורה בשבת? — הרב אשר אנשיל שוורץ / אודות התכלת מחלון ה"מורקס" — הרב יהושע שניידמן / בדברי הגר"א לענין תפלין דר"ת — הרב יהושע מונרשיין / ישוב דברי הישמח ישראל — הרב גמליאל הכהן רבינוביץ / הוספה בענין מתי אסרו חז"ל לעשות מצוה מחשש שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר — הרב משה שווערד / השמטה בענין "תירוץ על תמיהה בספר החינוך" — הרב בן ציון גרינפעלד / עוד בנוסח לבדו "הוא" ימלוך נורא — הרב ירוחם אלי' ראזענפעלד / השלמות למאמר על ושיבה בסוכה בזמן וירידת גשמים — הרב בן ציון כהנא שפירא / בענין לא תעלה במעלות דוקא במזבח — הרב ישכר דוד קליוונר / עוד בענין הנ"ל — הרב פנחס וויליגער / השלמות למאמר בענין ההיתרים שנתפרסמו בענין השערות מהודו — הרב אשר זאב שרייבר.	
-----	--	--

זוטות

רנב	ביאור בגירסת הערוך ז"ל — וסוגי דהדלקה עושה מצוה — הרב בן ציון גרינפעלד / גורל התנ"ך המיוחס לגר"א — הרב אהרן פליגמאן.	
רנה	סינת הספר	

כשר ומשנהו פסול, אזי חז"ל היו צריכים להזהירו על כך — אף יותר משהזהירו ותחמירו על קלא-אילן (אני ה' נאמן ליפרע ממי שחולה קלא-אילן בבגדו ואומר תכלת הוא). ועדיין בס' לולאות תכלת להר"י שלמה יעקב טייטלבוים (ירושלים, תש"ס), עמ' 111 ועמ' 235.

(ב) עוד שטען הרב הגאון הנ"ל שבגמ' מפורש שאופן הפציעה של החלזון ע"מ לצבוע בדמו הוא באופן שישאר חי כמה שיותר היות ולא טוב שתצא נשמתו בהוצאת הצבע (וזה יהיה פסיק רישא רלא ג"ל) ומצרי המורקס אומרים שהוא טוב גם שעתיים לאחד המיתה וזה ראה שאין זה התכלת של הגמ'.

והנה דברי הגמ' במס' שבת, פ' כלל גדול (ע"ה, א') ברורים לכל הרואה שמדברים על שעת הוצאת הצבע, לא שהצבע אחר הוצאתו מתקלקל, אלא כל כמה שהחלזון ישר חי בהוצאת הצבע ממנו הצבע יוצא יותר צלול, ולכן לא נחא ליה דימות כל עוד לא הוציא כל צבעו — ואפילו אם אפשר להוציא הצבע אחר מיתתו, מ"מ מיד עם מיתתו מתחלת התקלקלות הצבע, ולכן עריך לפרועו בחייו (וכן נזכר, להבדיל בין טמא לטהור, בדברי קדמוני אומות העולם ההשתדלות להוציא צבעו כל עוד נשמתו בו, ואכן יש לדון אם לדברים שלהם דין של מסל"ה, ואכ"מ).

(ג) עוד כתב שלפי הרמב"ם שהיה רק חוט אחד תכלת, העושה יותר חושש משום כל תוסף: ראשית, העושה כדעת רוב הראשונים (שהם רש"י והתוס' והרא"ש והטור, ועוד) ומטיל ד' חוטי תכלת מתוך ח' ג"כ מוסיף (ועוד ש' הראב"ד שאומר חוט א' שלם מתוך הד' — דהיינו ב' מתוך ח'). ולמעשה, הגמ' אומרת (מנחות מ, א) על קלא-אילן, לא יתא אלא לבן, דהיינו חוט שהוא לשם לבן יכול שיהיה גם צבוע בקלא-אילן הפסול, ופירש"י שם וקא פריך מה אכיפת לן א' רמי קלא-אילן, לא יתא האי קלא-אילן אלא לבן בעלמא, כלומר צמר לבן, הא אמרינן לעיל אין לו תכלת מטיל לבן, ומשני וכו'. הרי רואים במפורש שאין קפידא על צבע החוטים הנלקחים לשם לבן וראי שלא עובר משום כל תוסף, ואפילו למה שכתב הרמ"א, והוא מהרמב"ן עפ"י הגמ' מנחות (מ"א, ב') טלית אין פוסק בה אלא

במשבצות זהב הקשה על תירוצו זה דאפשר דרבנן סופרים יכולים לעקור לגמרי.

ג. דוקא במגילה דאם לא יקרא היום יתבטל אז גזרינן שמא יעברנו משום דבהיל לקיים המצוה, משא"כ בקריאת התורה כך תירץ באהבת איתן על המשניות. ועיין שר"ת בבין שלמה אר"ח ח"ב סימן ס"ב, ועיין בספר מתת אלקים כריש מגילה שהאריך לתרץ קושיא הנ"ל, והראכתי בזה בחוברי פרשת פנחס.

אשר אנשיל שוורץ

ר"מ בישיבת אמרי שפר ירושלים ומזרח מעזני אשר

אודות התכלת מחלזון ה"מורקס"

לכבוד מערכת הקובץ התורני אור ישראל, מונסי יע"א

שלומכון שגיא לעלם!

נתפרסם בגליונכם בתמוז תשס"ד (גליון לו) מאמר בענין התכלת החרושה מהגאון הרב שלמה מילר שליט"א מטרונטו; ואני בעניי אנסה להשיב על אילו מטענותי של הגאון ג"ל כתלמיד הרץ לפני רבותיו.

(א) כתב הגאון הנ"ל, שמכיון שמשנים ההרכב הכימי של ריר החלזון עד שהתכלת העשויה מהמורקס והיא בעלת הרכב זהה לגמרי לקלא-אילן ואין שום חילוק ביניהם — א"כ יש לתכלת זו דין של קלא-אילן, משום שבגמ' והרמב"ם כתבו דרכים ובריקות להבדיל ביניהם ולכאורה כאן אי-אפשר להבדיל.

לעני"ד יש להשיב על טענה זו מספר תשובות: ראשית, לענין הבריקות המבוארות בש"ס וברמב"ם, כבר כתב הרמב"ם להראי שהם כדי לברר אם נצבעה משאר הצבעונים שאינם עומדים ביופים כתכלת העשויה מהחלזון, וכן כתב הרמב"ן בחידושים על הש"ס (שבת ע"ד, א') שלא נאמר נסיון זה בגמ' במנחות אלא בלוקח צמר צבוע תכלת כבר וחיישינן שמא הוא קלא-אילן — אבל לא נאמר כל זה אם ידעינן שנצבע מהחלזון. ושנית איך אפשר לכנות צבע המופק מחלזון, שהוא תואם לכל סימני חז"ל והראשונים, בשם קלא-אילן, בשעה שידוע שקלא-אילן זהו צבע העשוי מצמת, והלא ברור שאם קיים חלזון נוסף על החלזון שעליו דברה התורה, ואחד

בדברי הגר"א לענין תפילין דירת

בגל' לו (עמ' רלד) הובאו דברי הגר"א שהרוצה לצאת ידי כל הדיעות עליו להניח כ"ד זוגות תפילין, ותמהו עליו: [א] הרי אין אנו חוששים אלא לדיעות שהובאו בדברי הגאונים, [ב] כך כתב בשו"ע להניח שני זוגות תפילין.

וי"ל שתמיהות אלו אינן חלות על רכי פסיקתו של הגר"א, שהכרעותיו אינן כדרך הפוסקים שמביאים במנין את דעות קודמיהם ומעלים כרוך, וגם לא בעשיית תימוכין וסימוכין לדעת פלוני מדברי מי שקדמוהו, אבל הכרעותיו של הגר"א הן ע"פ דברי רז"ל בתלמודים ובמדרשי ההלכה.

כמו"כ אין לתמוה באם פסקיו אינם תואמים לדברי השו"ע, שהרי "מקומות שחולק הגר"א על הכרעת השו"ע המה למאות" (אגרות החו"א, עמ' נט).

יהושע מונדרשיין, ירושלים תש"ח

ישוב דברי השמח ישראל

לכבוד הקובץ האדיר "אור ישראל" (שנת "אור ישראל טוב" — תשס"ה), שלום וישע רב לנצח ובט"ס.

בגליון י"ז, במדור מילי דתמיהי (עמוד ר"ג), הקשה הרב משה מאיער שליט"א, וז"ל, בספר ישמח ישראל (ריש פרשת חוקת), הביא הקושיא הידועה בשם הבאר מים חיים דהאין פרה אדומה היא חוקה בלא טעם, והרי רבי משה הדרשן פירש בה טעם דתבוא אמו וחנקת את הצואה, ותיריך דעיקר החוקה הוא מה שמטהר טמאים ומטמא טהורים, עתה"ד זצ"ל יעו"ש. וצ"ע דהרי רבי משה הדרשן פירש גם בזה דהטעם "כשם שהעגל מטמא כל העוסקים בו כך פרה מטמאה כל העוסקין בה, וכשם שנטהרו באפרו שנאמר ויזר על פני המים וגו' כך ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת", וכמו שהובא ברש"י (פסוק ט'), וצ"ע. עכ"ל.

והיפשתי בכל הקובצים הבאים עד עתה ולא ראיתי מי שתירץ דבריו.

ונראה לתרץ בעזרת השם דאף שפירש רבי משה הדרשן וכשם שנטהרו באפרו שנאמר (שמות לב, כ) ויזר על פני המים וגו', כך ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת, ונתן

מינה, ופירש"י שם לבן — אם אדומה יטיל בה שני שני חוטים אדומים וכן שאר גונים, והקשו שם חוס' ד"ה אין פוסר בה אלא מינה, מירי צבעא קא גרים, ותיירצו שמא מדרבנן משום זה — לי ואנוהו. אם כן אין זה איסור מדינא, וגם אם אין זו התכלת אינו עובר משום בל חוסיף.

(ד) והנה בענין טענתו מדברי הגר"ח ז"ל, שכל מצוה דאורייתא שמסופק אם יצא יד"ח כאשר יקיים באופן מסוים שגם אחרי עשיית המצוה באותו אופן ישאר מסופק, אין חייב בכה"ג לקים המצוה, וכאן בתכלת שהוא ספק גם כאשר ילבשנה עדיין לא יצא מהספק האם קיים המצוה אם לא, והביא שאחר כתב לדחות טענה זו מהר"ן בקיום מצות שזמנם כיום בביה"ש, ודחה דאיתו, שאחר שמקיים המצוה שנוהגת כיום בזמן המסופק בביה"ש יצא ידי ספק, משום שאין עור מה לעשות לצאת יד"ח, משא"כ כאן אם אין זו התכלת, מחויב עוד להשתדל להשיגה ולהטילה בכגורו; ובכן גם אם דבריו נכונים בהדוגמא הנ"ל, ישנם עוד דוגמאות רבות בהן לא יצא מהספק וק"ל שצריך להוציא ידי הספק, ואביא כאן שתיים מהן: א. ספק הגזל להשיגה בסי' תרמ"ח ס"ק ה', דאתרוג המורכב פסול, ומכל מקום בביאור הלכה כתב בשם הביכורי יעקב שעכ"פ ספק מורכב, אם אין לו אחר, יטלו בלא ברכה — ואע"ג שלא יצא לעולם מהספק. רואים כאן שהמשנה ברורה לא ק"ל כהן סברא; ב. כתב השו"ע בהל' ד"ה סי' תקצ"ה, מי שאינו בקי בתקיעות ולא בסדר מוסף וכו' הולך למקום שבקיא בתקיעות אפילו של מוסף ודאי ושל תקיעות ספק. אי"כ רואים שאפילו שהולך למקום התקיעות על צד הספק ויש צד שלא יצא י"ח כלל באם לא ימצא שם בקי, בכל אופן מחויב לילך לשם, ואפילו שהמוסף הוא ודאי, וכל זה הוא משום שהתקיעות הוא ספיקא דאורייתא (ועיי'ן לולאות תכלת, עמ' 48-18). וכבר רמז הרה"ג שליט"א לדברים אלו במש"ש "שיש ראיות מכמה פוסקים דלא ס"ל כסכדת הגר"ח", מ"מ רציתי להעיר שלהלכה נראה דלא ק"ל בדברי הגר"ח.

וה' יתברך יאיר עינינו בחזרתו ונוכח להבחין בין תכלת לקלא-אילן.

יהושע שניידמן, ת"ח ירושלים ת"ז